

EU-haaste hallinnolle

Lokakuun 16. päivänä 1994 Suomen kansa historiansa toisessa suorassa kansanäänestyksessä valitsi Euroopan Unionin jäsenyyden. Äänestyksen tulos on selvä ja kiistaton, vaikka perusteltua voitonriemua voidaan ylläpitää sekä jäsenyyden vastustajien että kannattajien leireissä. Tämän jälkeen on jokseenkin todennäköistä, että eduskunta tulee tekemään Euroopan Unioniin liittymisen kannalta myönteisen päätöksen liittymissopimuksen pohjalta. Sopimuksen voimaantulon aikataulu on äärimmäisen nopea, vajaa kaksi kuukautta.

Mitä tästä kaikesta seuraa suomalaisen julkisen hallinnon ja politiikan toimintaperiaatteille? Muuttuuko ja jos, millä tavoin kuntien ja alueellisten palveluorganisaatioiden toimintaympäristö? Mitä vaikutuksia syntyy vienti- ja kotimaan markkinoilla toimivien yritysten kannalta? Millaisia vastauksia suomalainen hallintotieteiden tutkimus voi antaa näihin kysymyksiin?

Suomen hallintokoneiston sopeuttaminen eurooppalaisiin vaatimuksiin ei suinkaan ala nyt kansanäänestyksen ratkettua. Kaikilla sektoreilla, esimerkiksi normeja koskeva sopeuttamisprosessi on ollut käynnissä jo pitkään. Osittain muutokset ovat olleet ennakointia mahdollisen EU-jäsenyyden suuntaan. Toisaalta on ollut ehkä onnekastakin, että ETA-sopimuksen myötä välttämätön hallinnon synkronointiin on ryhdytty riittävän ajoissa. Esimerkkeinä näistä sopeuttavista toimista ovat eräät oikeusistuinten lainkäytön periaatteiden muutokset, useiden professioita koskevan ammatillisen koulutuksen uudistaminen, tuloksellisuuden seuranta- ja arviointikäytäntöjen kehittäminen, kuntalain uudistaminen ja budjettikäytäntöjen kehittäminen. Kaiken kaikkiaan monet yhteiskunta- ja talouspolitiikan lohkot ovat jo nyt yhteneviä eurooppalaisen kehityksen kanssa.

Hallinnon tutkimukselle Suomen integroituminen Euroopan Unioniin on mittava haaste: 1) Tutkimuksen on kyettävä tuottamaan pätevää ja analyttistä tietoa itse Euroopan Unionista ja sen toimintatavoista kaikilla toimintalohkoilla. Julkisen tiedonvälityksen ylläpitämä paheksunta EU:n byrokraattisuudesta ja keskeisten päätöksentekoelementtien luettelointi ei riitä. On päästävä analyttisesti kiinni Euroopan Unionin toiminnan logiikkaan. Tässä suhteessa intressit voivat olla itsekkäitäkin, eli hallinnon tutkimuksen on tuotettava tietoa siitä, millä tavoin Suomen ja suomalaisten etuja voidaan parhaalla tavalla edistää päätöksenteossa ja niiden toimeenpanossa.

2) Hallinnon tutkijoille on auennut ainutkertainen mahdollisuus ja samalla velvollisuus vertailevan tutkimustiedon tuottamiseen. Niin Euroopan Unionin toimesta kuin eurooppalaisessa mittakaavassa muutoinkin on käytettävissä valtava määrä vertailutietoa koskien esimerkiksi hyvinvointipalvelujen eri lohkoja. Ongelmana Suomen kannalta niissä on ollut se, että Suomea ja muita Pohjoismaita koskevat tiedot ovat niistä tähän saakka systemaattisesti puuttuneet. Ensi vuoden alusta suomalaisia järjestelmiä koskevat tiedot tulevat eurooppalaiseen vertailuun. Suomalaiset hallinnon tutkijat saavat käyttöönsä mittavat eurooppalaiset tietokannat. Tarkkaan ottaen ne ovat tähänkin saakka olleet käytettävissä. Kuitenkin arvioiden suomalaisten tutkijoiden harjoittama vertaileva hallinnon tutkimuksen laajuutta voi todeta, että niitä ovat käyttäneet kovin suppea tutkijajoukko.

3) Tutkimuksen rahoituksessa eurooppalaiset kehittämissohjelmat ja toisaalta neljännen tutkimuksen puiteohjelman sosiaalitieteiden painoalueet tulevat realistisemmin myös suomalaisten hallinnon tutkijoiden ulottuville. Muun muassa EU:n Sosiaalirahaston eri ohjelmien kautta Suomeen kanavoituu kymmeniä miljoonia markkoja ja niillä käynnistettäviin kehittämissohjelmiin liittyy laajasti myös tutkimus-

toimintaa. Varsinaiset tiedeohjelmat ovat saavutettavissamme integroitumalla korkeatasoisiin eurooppalaisiin tutkimusprojekteihin tai käynnistämällä niitä itse.

4) Eurooppalaiset julkaisuforumit tarjoavat uuden julkaisukanavan suomalaisille hallinnon tutkijoille.

5) Maamme hallintotieteiden koulutukselle euroopan integroituminen on mittava haaste. Kaikissa hallintotieteisissä yliopisto-ohjelmissa tulisi järjestää koordinoitusti eurooppalaisia hallintojärjestelmiä koskevia opintokokonaisuuksia, jotta tuleville virkamiehille ja hallinnon tutkijoille kertyy vankka pätevyys ja perustiedot eurooppalaisista poliittis-hallinnollisten järjestelmien rakenteista ja toimintaperiaatteista, unohtamatta itse Euroopan Unionia. Jatkokoulutuksessa tämä näkökulma on myös tarpeen huomioida. Tähän liittyy opiskelijavaihto-ohjelmien tehokkaampi hyödyntäminen siten, että hallintotieteiden opiskelijat viettäisivät osan opiskeluaajastaan eurooppalaisessa yliopistoissa hankkimassa ensikäden tietoa, kokoamalla tutkimusaineistoja ja oppimassa eri maiden kieltä ja kulttuuria.

6) Kielitaidon merkitys tulee kasvamaan. Tämän vuoksi hallintotieteiden koulutusohjelmissa on syytä entisestään tehostaa kielten opiskelua. Tämä voidaan toteuttaa perinteisenä kieliopintoina, mutta myös järjestämällä yhä laajemmin opetusta eurooppalaisilla kielillä. Tutkijoiden ja opettajien vaihto on tässä keskeinen keino.

7) Euroopan Unioniin liittyminen merkitsee myös uusia työpaikkoja kyvykkäimmille ja kielitaitoisimmille hallinnon asiantuntijoille ja tutkijoille. Alkuvaiheessa näyttäisi oikeustieteellisesti orientoituneet hallinnon tutkijat olevan avainasemassa, mutta myös muut hallintotieteilijät ovat kilpailukykyisiä kilpailtaessa työmahdollisuuksista muita tieteenalojen edustajien kanssa.

Suomen hallintojärjestelmän ja koko yhteiskunnan sopeuttaminen Euroopan Unionin jäsenyydestä aiheutuviin muutoksiin on jo pitkällä, mutta siirtymäkausi jatkuneen käytännössä suhteellisen pitkään. Näiden muutosten seuranta, arviointi ja analyttinen tutkimus on paitsi hedelmällistä, mutta myös välttämätöntä. Tässä tehtävässä tiedon tuottamisen ja välittämisen haaste on mittava. Samalla olisi kuitenkin huolehdittava siitä, ettei niukat hallinnon tutkimukseen käytetyt voimavarat suuntaudu yksinomaan Euroopan integraation aiheuttamiin muutosten analysointiin. Suomalaisissa yrityksissä, palveluorganisaatioissa, kunnissa, alueilla ja valtiossa, riittää tutkittavaa ja analysoitavaa, kotoistenkin muutostekijöiden vuoksi.

Juha Kinnunen